2025

SANSKRIT

Paper : SAN0400104

(Classical Sanskrit Literature)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

Answer either *in English* or *in Sanskrit*

UNIT—I

(Rāmāyaṇa)

(*Marks* : 15)

1. Answer any *one* of the following : 10

अधस्तनेषु प्रश्नेषु **एकतमस्य** उत्तरं प्रदेयम्—

(a) "अयं स कालः संप्राप्तः समयो अद्य जलागमः"—Describe the rainy season as per your prescribed text.

"अयं स कालः संप्राप्तः समयो अद्य जलागमः"—पाठ्यानुसारेण वर्षाकालस्य वर्णनं ददातु।

(b) How is the beauty of nature described in the 30th Chapter of Kiṣkindhā-kāṇḍa? How does it affect Rāma's emotions?

किष्किन्धाकाण्डस्य त्रिंशत्तमे अध्याये प्रकृतेः सौन्दर्यं कथं वर्णितम्? अनेन रामचन्द्रः कथं प्रभावितः जातः?

(c) Explain the following :

अधस्तनयोः व्याख्या कार्या—

(i) एषा धर्मपरिक्लिष्टा नववारिपरिप्लुता।
सीतेव शोकसन्तप्ता मही बाष्पं विमुञ्चति॥

(ii) सारस-आरवसंनादैः सारस-आरवनादिनी।
या आश्रमे रमते बाला सा अद्य मे रमते कथम्॥

2. Answer the following questions : 1×3=3

अधस्तनानां प्रश्नानाम् उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Mention the names of two flowers that bloom during rainy season.

वर्षाकाले विकसितस्य पुष्पद्वयस्य नाम लिखतु।

(b) On which mountain, did Rāma live during the rainy season?

कस्मिन् पर्वते रामः वर्षार्तौ निवसति स्म?

(c) Write the synonym of each of the following terms as per your prescribed text :

पाठ्यग्रन्थानुसारेण निम्नलिखितपदद्वयस्य समार्थकपदं लिखतु :

मेघः ; मयूरः।

3. Write grammatical notes on any *two* of the following : 2

अधोलिखितेषु पदद्वयस्य व्याकरणात्मकटिप्पणी लेखनीया—

नृत्यन्ति ; पातुम् ; उपागम्य ; भविष्यति ; पश्य।

UNIT—II

(Mahābhārata)

(*Marks* : 15)

4. Answer any *one* of the following : 10

अधस्तनेषु प्रश्नेषु एकतरस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Discuss the subject matter of the 66th Chapter of the Sabhāparva of the *Mahābhārata.*

महाभारतस्य सभापर्वणः षट्षष्टि-संख्यकाध्यायस्य विषयवस्तु आलोचयतु।

(b) Explain any *two* of the following :

अधोलिखितेषु **द्वयोः** व्याख्या करणीया—

(i) हुतेन शाम्यते पापं स्वाध्यायैः शान्तिरुत्तमा।
दानेन भोगानित्याहुस्तपसा स्वर्गमाप्नुयात्॥

(ii) दानं तु द्विविधं प्राहुः परत्रार्थमिहैव च।
सद्भ्यो यद् दीयते किञ्चित् तत् परत्रोपतिष्ठते॥

(iii) स्वधर्माचरणे युक्ता ये भवन्ति मनीषिणः।
तेषां स्वर्गफलावाप्तिर्योऽन्यथा स विमुह्यते॥

5. Translate the following verse : 5

निम्नलिखितस्य श्लोकस्य अनुवादः करणीयः —

युधिष्ठिरस्तु निश्चेता गतसत्त्व इवाभवत्।
न तं सूतं प्रत्युवाच वचनं साध्वसाधु वा॥

Or / अथवा

Write short notes on any *two* of the following :

अधस्तनेषु **द्वयोः** संक्षिप्तटिप्पणी विधेया—

वैशम्पायनः ; शकुनिः ; गृहस्थाश्रमम्।

UNIT—III

(Raghuvaṁśam)

(*Marks* : 15)

6. Explain any *one* of the following : 5

अधोलिखितयोः एकतरस्य व्याख्या कार्या—

(a) तस्याः खुरन्यासपवित्रपांसुमपांसुलानां धुरि कीर्तनीया।
मार्गं मनुष्येश्वरधर्मपत्नी श्रुतेरिवार्थं स्मृतिरन्वगच्छत्॥

(b) पुरस्कृता वर्त्मनि पार्थिवेन प्रत्युद्गता पार्थिवधर्मपत्न्या।
तदन्तरे सा विरराज धेनुर्दिनक्षपामध्यगतेव सन्ध्या॥

7. *(a)* Write a note on 'उपमा कालिदासस्य'. 5

'उपमा कालिदासस्य' इति विषये टिप्पणी एका लेखनीया।

Or / अथवा

(b) Give an account of the character of the king Dilīpa after your prescribed text.

पाठ्यपुस्तकानुसारेण राज्ञः दिलीपस्य चरित्रस्य विवरणं ददातु।

8. "मरुत्प्रयुक्ताश्च मरुत्सखाभं तमर्च्यमारादभिवर्तमानम्।"

(a) Who is मरुत्सखा? 1

कः मरुत्सखा?

(b) Disjoin the सन्धि : 2

सन्धिविच्छेदं करोतु—

'तमर्च्यमारादभिवर्तमानम्'

9. Write a brief note on any *one* of the following : 2

अधोलिखितयोः एकतरस्य संक्षिप्तटिप्पणी विधेया—

(a) सुदक्षिणा

(b) नन्दिनी

UNIT—IV

(Nītiśatakam)

(*Marks* : 15)

10. Explain any *one* of the following : 5

अधोलिखितयोः एकतरस्य व्याख्या करणीया—

(a) साहित्यसंगीतकलाविहीनः साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः।
तृणं न खादन्नपि जीवमानस्तद्भागधेयं परमं पशूनाम्॥

(b) स जातो येन जातेन जाति वंशः समुन्नतिम्।
परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते॥

11. Answer any *three* of the following : 2×3=6

अधस्तनानां त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम्—

(a) "सत्संगतिः कथय किं न करोति पुंसाम्?"

What are the benefits of a good companion?

सत्संगतिः कानि उपकाराणि साधयति?

(b) "कुसुमस्तबकस्येव द्वे गती स्तो मनस्विनाम्।"

What are the two alternatives of self-respecting men?

मनस्विनां के द्वे गती स्तः?

(c) What are the three ends of वित्त? Explain.

वित्तस्य काः तिस्रो गतयः? व्याख्यायतु।

(d) _____ सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते _____ ।
ज्ञानलवदुर्विदग्धं _____ च तं _____ न रंजयति॥

(Fill in the blanks)

(रिक्तस्थानानि पूरयतु)

12. Answer the following : 1×4=4

अधस्तनानाम् उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Who is the author of the *Nītiśatakam*?

कः नीतिशतकस्य लेखकः?

(b) *Nītiśatakam* is a _____ poetry.

(Fill in the blank)

'नीतिशतकम्' इति _____ काव्यम्।

(रिक्तस्थानं पूरयतु)

(c) What is the real ornament of a man?

किं पुरुषस्य प्रकृतभूषणम्?

(d) _____ विहीनः पशुः।

(Fill in the blank)

(रिक्तस्थानं पूरयतु)

★ ★ ★